

ODE TO MY FATHER - LỜI HỨA VỚI CHA -

Thu phong thanh,
Thu nguyệt minh.
Lạc diệp tỵ hoàn tán,
Hàn nha thê phục kinh.
Tương tư, tương kiến tri hà nhật?
(Thu phong từ - Lý Bạch)

(Gió thu thanh,
Trăng thu sáng.
Lá rụng lúc tỵ lúc tán,
Quạ lạnh đang đậu bóng rùng mình.
Nhớ nhau không biết ngày nào gặp).

Phim mở ra với chú bướm trắng nhỏ xíu chập chờn bay và hai ông cháu nắm tay nhau đi trong một phố chợ sầm uất. Đứa cháu nhỏ hỏi ông nó: "Ký ức là gì hở ông?". Ông nó trả lời: "Đó là những gì ta không thể quên được!". Chợt một người đi ngang vô ý đụng mạnh làm người ông vượt tay đứa cháu gái. Không thể diễn tả sự kinh hãi bất thường trong ánh mắt trợn trừng khiếp sợ của người ông khi rời tay đứa cháu, chỉ xuất hiện một thoáng nhưng nó ánh lên tất cả sự sợ hãi, tuyệt vọng và ray rứt của ông khi ký ức hãi hùng của cái ngày định mệnh hơn sáu mươi năm trước thoát hiện ra: Ông như sống lại giây phút rợn người năm xưa khi khám phá ra mình đã vượt mặt đứa em gái bé bỏng trong dòng thác mười bốn ngàn người di cư của những thường dân Bắc Triều Tiên bằng tàu SS Meredith Victory của sư đoàn 7 đồng minh Mỹ trước đợt tấn công vũ bão của Trung Cộng vào một mùa đông lạnh tả tụy rơi trên cảng Hungnam năm 1950.

Không phải ngẫu nhiên mà xuất phẩm "Ode to my father" (Lời Hứa Với Cha) của đạo diễn Yoon Je-kyoon đã làm khuyh đảo phòng vé tại Hàn Quốc năm 2014 với 14.2 triệu vé bán ra, đạt doanh thu lớn thứ hai chỉ sau "The Admiral"

(đạo diễn Kim Han-Min) trong thời điểm công chiếu và đứng thứ tư trong lịch sử chiếu bóng Hàn Quốc! (Nguồn: https://en.wikipedia.org/wiki/Ode_to_My_Father).

Bộ phim với IMDb rating hấp dẫn 7.8, thời lượng hai tiếng sáu phút, trong đó ba sự kiện lớn trong lịch sử Hàn Quốc đã diễn ra trải dài theo cuộc đời của Duk-Soo, một bé trai mười tuổi cho đến sáu mươi năm sau khi đã trở thành một ông già tàn tật với con cháu đủ đầy và thành đạt: Biến cố di tản năm 1950 của thường dân Bắc Triều Tiên theo tàu SS Meredith Victory của quân đội Mỹ; việc xuất khẩu lao động y tá và thợ mỏ sang Đức năm 1960; và chiến tranh Việt Nam mà Nam Hàn là một trong các nước đồng minh tham chiến.

Trở lại với cậu bé Duk Soo đáng thương. Còn gì kinh khiếp cho bằng trong cơn biển loạn mạnh ai nấy cuống cuống chạy thoát thân, đưa anh trai mười tuổi vừa chở che dắt díu đưa em gái nhỏ vừa cố gắng đuổi kịp cha mẹ mỗi người một nách con gồng gánh chạy phía trước. Rồi khi đã bươn bả leo hết cái thang dây sinh tử để lên được trên boong tàu trong dòng người tranh sống quyết liệt, thì hồi ơi nó mới khám phá trên bàn tay níu chặt chỉ còn lại mảnh tay áo đưa em bất hạnh, trong chớp mắt đó thằng bé đã thấy được số phận khốc liệt của mình! Đó không chỉ mang ý nghĩa một sự chia cắt ngàn đời giữa hai anh em mà còn kéo theo hệ quả nát lòng là người cha phải leo xuống tàu trở lại tìm con, và đành phải để cho vợ con ra đi trước với lời hẹn sinh tử nếu sống còn sẽ gặp lại nơi cửa hàng Knot Bun của người chị gái đã định cư trước đó ở Busan, Nam Hàn. Và họ đã vĩnh viễn không gặp nhau kể từ ngày ấy!

... Sóng thiên cổ khóc, biển tang chế
Hữu hạn nào không tử nhỏ nhoi?
Tiếc ta chẳng được bao nhiêu lệ
Nên tưởng trùng dương khóc trắng trời..."
(Trường Sa Hành - Tô Thùy Yên)

Truyện phim kéo dài đan xen cuộc đời đầy biến cố, gian truân của thằng bé Duk Soo từ mười tuổi cho đến khi em út con cái đều thành đạt. Duk Soo giờ đây đã trở thành một ông già què quặt lợm còm - ông bị đạn bắn vào chân ở chiến trường Việt Nam khi ông đang cố gắng cứu một đứa bé lên thuyền, như tự nhủ là đang cứu em gái mình, hay đang cứu chính mình khỏi cơn ác mộng mấy mươi năm - người đã hy sinh trọn cuộc đời hoa mộng của mình nuôi dưỡng mẹ và em, lòng canh cánh lời hứa với cha phút ly biệt: "Duk Soo à, hãy thay Bố làm trụ cột của gia đình, hãy làm chỗ dựa cho Mẹ và các em con!".

Cuộc di dân nào ở bất cứ đâu cũng y hệt nhau với từng đoàn thác người mỗi một gồng gánh, với cảnh bươn chạy giẫm đạp lên nhau xô tìm về phía hy vọng. Cảnh ly lạc với tiếng khóc trẻ con gọi mẹ xé lòng, tiếng người thảng thốt gọi nhau, những manh áo, những va li tung tóe; với máu loang, với xác người bầm dập khi bị đám đông ồ ạt giày xéo trên mặt đất; với xác người bồng bênh thờ thần trên mặt sông loang dài nổi tịch mạch, cố trôi trôi để nhìn theo con tàu đang gấp rút rời đi... Và bom đạn liền kề sau đó, ánh lóa khói lửa đau thương cùng thân phận người ở lại...

Ta lạc quê nhà em lạc ta
Như ve lạc phượng kiếp ta bà
Như thơ lạc điệu vẫn gieo lạ
Nhưng nỗi đau người đâu đã xa
(Nhược Thu)

Phim dừng lại ở mức happy ending một nửa, khi tác giả kịch bản đã nhân từ bẻ ngoặt cuộc đời đưa em gái Mak Soon bé bỏng của Duk Soo một cách thần kỳ, tưởng chết chìm dưới mạn tàu, tưởng mục đời ở Bắc Triều Tiên, lại may mắn được một người tốt bụng đưa đến một cô nhi viện, rồi được hai vợ chồng người Mỹ nhận nuôi. Để cuối cùng, khoảnh khắc đoàn tụ của những gia đình ly tán do chiến tranh Nam Bắc Triều Tiên đã được tái hiện vào năm 1983 trên sóng truyền hình Nam Hàn: Mấy mẹ con anh em gặp nhau trong nước mắt, cô gái đã quên mất tiếng mẹ đẻ chỉ biết nói tiếng Anh, vừa khóc vừa trách mải anh mình "Sao anh lại buông tay em ra!". Và Duk Soo đã trả lời trong nghẹn ngào: "Lúc đó anh còn nhỏ quá, không đủ sức giữ em!". Buổi gặp mặt đã mang đi một nửa sự ray rứt cay đắng trong lòng Duk Soo, vì cuộc hội ngộ mà Duk Soo mong đợi cả đời đã không diễn ra: Người cha mà ông luôn khắc khoải, mong ngóng và thương nhớ, một lần biệt ly là cách xa mãi mãi. Bi kịch của chiến tranh với những thường dân tội nghiệp cứ mãi diễn ra khắp nơi trên mọi thời đại!

Đã vượt qua biết bao khó khăn, gian truân, tủi nhục, thương tật, đau đớn, đến tận lúc hoàng hôn của cuộc đời, Duk Soo đã ôm bức ảnh của cha và bật khóc: "Cha ơi, cuộc sống sao khó khăn đến vậy!". Sự trải lòng, lời tâm sự của một ông già với người cha có lẽ đã khuất, chắc chắn chỉ có những người cùng tâm trạng mới có thể hiểu được vì sao giờ đây không còn tủi nhục vì nghèo khó, con cái đã thành nhân chi mỹ, sao một người già không biết thương lấy thân mình, không an hưởng thành quả lao động cả đời và quên hết đi những ký ức đau buồn để thanh thản thông dong trong chuỗi ngày ngắn ngủi còn lại, họ vẫn cứ sống thật

giản dị, ăn mặc thật giản dị, cư xử thật giản dị mà đầy lòng trắc ẩn, và cách nghĩ lại chẳng hề giản dị bao giờ!

Trở lại với câu nói của ông già Duk Soo ở đầu phim: "Ký ức là những gì ta không thể quên". Phải, làm sao có thể quên được những-bất-hạnh-không-thể-cứu-vãn? Ai cũng kêu gọi buông bỏ, ai cũng khuyên nhủ ta quên. Chính xác trong trường hợp Duk Soo, làm sao ông có thể quên được giây phút rợn người khi khám phá ra ông đã làm rơi em gái mình xuống thăm thẳm dưới kia? Làm sao ông có thể quên được ánh mắt người cha đứt ruột gọi gắm cả gia đình cho đưa con trai mới mười tuổi. Sao ông có thể không cảm thấy gánh nặng đè mãi trên vai, dù không phải cố tình tạo ra ngang trái?

Sao một người có thể vô tư thưởng thức trọn vẹn một món ăn ngon, sao có thể an nhiên hưởng thụ sự an nhàn phong lưu khi nhớ tới người thân mình đã "bất thiện chung": chết vì bị thảm sát, bị hành hạ, đày đọa, chết vì bệnh không có thuốc uống, chết vì đói...? Sao có thể buông xả tất cả khi nhìn lại một gia đình bị vùi dập, tương lai những trẻ nhỏ thành vô định, và những người già chết mà mắt mở trừng trừng vì không an lòng về cuộc đời những đứa con hiền lành tử tế lại phải chịu quá nhiều long đong thua thiệt?

Một số không ít thường hay nói "Thời đó ai mà chẳng khổ!". Không đâu, có thể bạn "khổ" nhưng bạn không "đau". Và "khổ" cũng có nhiều cung bậc, mà chắc chắn không phải "ai cũng khổ": có rất nhiều người vô cảm - và vô hạnh - đã biết nhanh chóng nắm lấy thời cơ "phát" lên như điều gặp gió trên máu và nước mắt của đồng loại ngay đúng khúc quanh định mệnh đó. Và họ chính là những người cực kỳ nhiệt tình khuyên ta nên quên!

Và rồi mọi thứ đều sẽ nguôi ngoai sao? Không! Duk Soo đã không thể nguôi ngoai khi chẳng bao giờ còn gặp lại cha! Cuộc sống đối với ông là một gánh nặng. "Cha ơi, cuộc sống sao mà khó khăn đến vậy!". Đó không chỉ là những vất vả mà ông phải cắn răng vượt qua vì một lời hứa với cha mà còn là nỗi ám ảnh và rầy rứt khi ông ngày một đến gần hơn triền dốc phía bên kia cuộc đời mà người cha vẫn bật vô âm tín, trong khi chính mắt ông nhìn thấy cảnh Hangnam bùng lên tan nát dưới mưa bom của Trung Cộng khi con tàu chở người di cư vừa tách bến rời đi.

Khi Duk Soo quyết định cho bán cửa tiệm mà mấy chục năm nay ông cứ khư khư giữ lấy, đó chính là phút giây buồn thảm nhất của Duk Soo: Tuổi già chồng chất đã khiến ông không còn hy vọng người cha một ngày có thể tìm đến hội ngộ cùng ông!

Mười bốn ngàn người tị nạn trên chiếc tàu Meredith Victory là mười bốn ngàn gia đình bị chia cắt không trông mong có ngày đoàn tụ! Sự chia cắt không chỉ diễn ra cho số người may mắn được an toàn trên tàu, còn bao nhiêu xác người

rơi xuống thang dây, đầu đập vào mạn thuyền và chìm sâu nơi đáy nước, còn bao nhiêu thi thể nát bấy dưới bom Tàu... Những bà mẹ già chờ con, đôi mắt khóc nhiều đến nỗi tròng mắt bạc màu. Những người vợ chờ chồng, mắt không còn lệ để khóc... Bao giờ vết cắt chéo vĩ tuyến 38 có thể nối liền trên bán đảo Triều Tiên, lúc đó mọi khổ đau u uất mới có thể nguôi ngoai, những vết thương chiến tranh vì sự chia cắt hai miền Nam Bắc mới thực sự liền da.

Cảm thương cho dân tộc Hàn, ta cũng thật lòng mừng họ vẫn còn may mắn khi Bắc Triều Tiên tôn trọng hiệp ước đình chiến (hay không dám không tôn trọng!). Nam Hàn thật sự bình yên vì "ai ở nhà nấy", chưa bao giờ xảy ra chuyện bị phá hoại, giết chóc, thủ tiêu... Chính nhờ sự may mắn này, Nam Hàn ngày càng giàu mạnh, cùng với Nhật Bản đã vươn lên trở thành những con rồng thực sự của Á Đông.

Người dân Hàn Quốc từng trải qua nhiều khổ đau, chắc chắn họ vẫn nhớ về chiến tranh để biết tôn trọng từng ly hòa bình, thứ hòa bình chân thực trong đó chính quyền tượng trưng cho công lý và nhân ái, còn dân chúng thì biết vươn tới khát vọng làm một công dân tử tế và trung chính, biết yêu nước và không hèn nhục!

Một chi tiết rất nhỏ chỉ diễn ra trong vài mươi giây đầu phim ít người để ý là cánh bướm trắng bay nhẩn nha suốt khu phố chợ Busan. Người Á Đông thường tin rằng bướm bay chập chờn quanh quần là linh hồn của người đã mất ghé về thăm nhà. Con bướm trắng phải chăng chính là linh hồn của cha Duk Soo đã tìm về nơi hẹn là tiệm tạp hóa Knot Bun để gặp lại vợ con? Cánh bướm phải chăng đang ve vẩy đôi cánh nhỏ ỉn an đưa con trai thơ dại đã thay cha làm chỗ dựa cho gia đình?

Chi tiết này làm tôi nhớ đến nhánh lông vũ bay bay ở đầu và cuối phim Forrest Gump (vai chính Tom Hank). Chiếc lông trắng chao nghiêng nhẹ nhàng trong gió như lời chúc một cuộc sống an nhiên tự tại. Cánh bướm của "Ode to my father" phải chăng cũng là một ước nguyện tự do và hạnh phúc thật sự trong hòa bình cho mỗi con người!

Hai hạt sạn lớn một bộ phim không nên có: Nghệ thuật hóa trang đáng nể của Hàn Quốc đã không phát huy hết tác dụng khi hóa trang rất kém cho đôi vợ chồng Duk Soo khi về già. Và chiến tranh Việt Nam xảy ra tại miền Nam lại lồng giọng Bắc đặc sệt!

Dù vậy, hai điểm trừ trên vẫn không thể ảnh hưởng đến độ hot của phim! Xuất phẩm "Ode to my father" thực sự là một thông điệp mang ý nghĩa "nghệ thuật vị nhân sinh", là một trong số ít tác phẩm đầy tính nhân văn thành công vang dội cả về phương diện thương mại.

Trần Cẩm Quỳnh-Như